

УДК 808.3-083-55

Є. А. КАРПІЛОВСЬКА

(Київ, Україна)

КОГНІТИВНИЙ І ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МОВОЗНАВЧИХ ТЕРМІНІВ-КОРЕФЕРЕНТІВ

У статті розглянуто кореферентність термінів у її взаємодії з їхньою варіантністю та у зв'язку з проблемою оптимізації (упорядкування) терміносистем. Когнітивний і функціональний потенціал українських мовознавчих термінів-кореферентів досліджено на широкому слов'янському тлі за матеріалами Базису сучасного славистичного мовознавства iSybislaw – інформаційно-пошукової бібліографічної системи, яку Інститут української мови НАН України створює у координації з Інститутом славистики Польської Академії наук. Встановлено шкалу еквівалентності термінів-кореферентів в одній і різних мовах. Типи термінів-кореферентів обстежено на прикладі окремих номінацій, а також різних їхніх опозицій.

Ключові слова: термін, кореферент, варіант, когнітивний потенціал терміна, функціональний потенціал терміна, iSybislaw, оптимізація.

Необхідність оптимізації (упорядкування) терміносистем спричинює передусім певний критичний стан тих їхніх ділянок, на яких накопичилися різні номінації спільного поняття, або терміни-кореференти. Такі терміни виявляють різний ступінь близькості форми й значення, а отже, неминуче спонукають до з'ясування доцільності їхнього збереження в нових обставинах функціонування фахової мови.

Поняття *оптимізація* далі вживаємо в його загальномовному змістовому обсязі, як 1) 'процес вибору найкращого варіанта з можливих' і 2) 'процес приведення системи до найкращого (оптимального) стану' (ССІС 2006, с. 501). При цьому, як систему розглядаємо впорядковану сукупність мовознавчих термінів у складі інформаційно-пошукової мови ключових слів бібліографічної бази світового славистичного мовознавства iSybislaw (BBDŚJS). Утім, таке широке трактування оптимізації не суперечить її значенню як одиниці терміносистем програмування та інформатики, пор. 1) 'зменшення коду та/або часу виконання програми за збереження її семантики' і 2) 'досягнення граничного (максимального чи мінімального) значення певної вибраної змінної' (АУТС 2006, с. 374). Отже, оптимізація і в загальній, і у фаховій мові означає процес, спрямований на зменшення часу й зусиль користувача системи для одержання

Є. А. КАРПІЛОВСЬКА, 2017

шуканої інформації в обсязі, найбільш відповідному для його запиту. Мета наших дальших роздумів – встановити когнітивний і функціональний потенціал українських мовознавчих термінів-кореферентів і з огляду на нього виявити можливості оптимізації певних класів таких позначень для пошуку інформації у системі iSybislaw.

Бібліографічну базу iSybislaw створює міжнародний науковий колектив у координації з ініціаторами формування цієї лінгвістичної інформаційно-пошукової системи, розробниками її концепції й стратегії побудови – групою співробітників Інституту славістики Польської Академії наук на чолі з д-ром З. Е. Рудник-Карватовою [Rudnik-Karwatowa 2014; Рудник-Карватова 2016]. У цій роботі бере участь і колектив співробітників Інституту української мови НАН України, створюючи український модуль системи iSybislaw [див. про це докладніше: Карпіловська 2014; Романюк 2014]. Оскільки iSybislaw створено й розбудовувано далі під егідою Інституту славістики ПАН і виставлено на його платформі, то інтерфейс та пошукова оболонка цієї системи польськомовні. Закономірно, що й основу інформаційно-пошукової мови iSybislaw становить “Словник ключових слів славістичного мовознавства”, який уклали З. Рудник-Карватова і Х. Карпінська (SSKJŚ). Остання версія цього словника, оприлюднена на компакт-диску 2006 р., налічує 3000 базових польських термінів (SSKJŚ; SSKJŚ(6)).

Як твердять авторки SSKJŚ(6) у вступі до нього, “структура Словника пласка, а це означає, що в ньому не уявлено ієрархічних відношень” SSKJŚ(6). Разом із тим у цьому словнику використано відсилання *zob. (zobacz* “дивися”) до термінів, яким віддано перевагу у фаховій мовознавчій практиці або які переважають в означенні певного поняття у джерелах iSybislaw (*terminy preferowane*). Крім того, такі позначення з високим рейтингом і в терміносистемі, й у фаховій практиці “представляють у мові ключових слів цілий шерек термінів, пов’язаних у природній мові відношенням синонімії та близькозначності” [Там само]. Отже, структура словника вже дає можливості для збирання груп термінів на позначення того самого поняття, а отже, містить можливості для оптимізації пошуку джерел із термінами-кореферентами.

На відміну від реєстру SSKJŚ список ключових слів iSybislaw має вже ієрархічну будову, оскільки між термінами уявлено родо-видові відношення. Родовий термін-дескриптор під своїм “дахом” збирає видові терміни-ключові слова, що позначають окремі аспекти спільного для всіх них поняття. Наприклад, термін-дескриптор *słowotwórstwo 1* зі значенням ‘*tworzenie wyrazów*’ (творення слів) об’єднує 9 різномовних термінів-ключових слів, а саме: російські *словообразование 1*, *словопроизводство*, *словотворчество*, українські *словотвір 1*, *словотворення*, хорватський *tvorba riječi 1*, чеський *tvorení slov 1*, сербський *tvorba речи 1* та словенський *besedotvorenje 1*.

Перед розробниками окремих національних модулів інформаційно-пошукової мови бази iSybislaw стоять такі завдання:

1) встановити відношення між термінами, уявлювані в структурі базового польського словника й словників інших слов’янських мов-його відповідників, передусім визначити, на яку амплітуду може коливатися кореферентність термінів, виділити типи таких термінів як варіантів у широкому сенсі позначення того самого поняття;

2) з'ясувати, наскільки в джерелах нинішньої бази виявлено часову перспективу побутування термінів-корелатів славістичного мовознавства в окремих слов'янських мовах і в польській мові як базовій, а також у різних сферах фахової діяльності мовознавців: у науковій і освітній традиції, у термінологічній практиці різних наукових напрямів, шкіл, осередків, окремих учених;

3) проаналізувати, як картина корелативності термінів, виявлена в сучасній польській мовознавчій термінології й засвідчена в базовому словнику ключових слів, відповідає картинам в інших слов'янських мовах, зокрема, в українській, на опрацюванні якої зосереджено зусилля нашого колективу від 2012 р.

У створенні і, далі, в оптимізації українського модуля iSybislaw виділяємо два взаємоналаштовані напрямки: 1) введення українськомовних джерел із певними ключовими словами в них і поповнення списку вже наявних у базі iSybislaw термінів українського мовознавства та 2) укладення словника українських мовознавчих термінів як відповідника базового польського словника. Ці напрямки взаємодіють у процесі поповнення бази iSybislaw: джерела дають сукупності ключових слів, які підтверджують або доповнюють реєстр словника. Разом із тим саме укладення словника на сьогодні вважаємо першочерговим завданням створення українського модуля бази. Він повинен містити вичерпну інформацію про склад української мовознавчої терміносистеми в окресленій базою iSybislaw жанрово-стильовій парадигмі (наукові тексти різної структури: монографії (індивідуальні й колективні), періодика (журнали й збірники), рецензії, хроніки, огляди, персоналії) і в часовій перспективі (від 1991/1992 рр. до сьогодні).

Термін як будь-який двобічний мовний знак має план вираження (форму) і план змісту (значення). В ідеалі назва спеціального, чітко окресленого поняття повинна мати незмінювані форму та значення, тобто одному змісту має відповідати одна форма. Загально визнано, що варіантність термінів – явище небажане для фахової комунікації. Проте в реальній практиці, стаючи складником мови як соціального коду, термін не може не бути залежним від типу середовища мовців, в якому він функціонує, від тенденцій розвитку суспільства в цілому, його потреб та уподобань. Наявність функціонально-стильових варіантів мови, зокрема мови професійного спрямування, спричинює появу й варіантів її окремих одиниць. Однак не лише прагматичні чинники сприяють появі варіантів термінів. Як різновид мовного знака термін зазнає тиску й синтактичних відношень, тобто відношень з іншими одиницями певної терміносистеми і системи мови в цілому, та семантичних відношень зі структурою певного поняття про позначуваний об'єкт або явище (сигніфіката). Синтактику терміна в процесі розвитку мови регулює норма, термінологічна і загальномовна, яка блокує або дає в руки мовців певні варіантні позначення спеціальних понять. У науковому обігу для позначення таких різновидів термінологічної норми усталилася позиція *імперативна: диспозитивна норма* [1, с. 191]. Якщо імперативна норма пропонує мовцеві лише один термін на позначення спеціального поняття, то норма диспозитивна дає до його вибору ряд варіантів, рівноправних щодо змісту й сфери вжитку.

Семантика терміна великою мірою “провокує” появу термінів-варіантів як наслідку прагнення мовців до підкреслення певної ознаки, аспекту позначуваного поняття. Отже, наявність варіантів може, з одного боку, свідчити про

необхідність упорядкування певної терміносистеми мови, уніфікації позначення певного поняття, а з другого, навпаки, може унааявнювати глибину “розроблення” певного поняття у фаховій мові, зокрема в національній мовознавчій традиції. Саме другий аспект розгляду різних позначень тих самих понять уможлиблює виділення термінів-кореферентів.

Варіант терміна є підстави трактувати широко – як взагалі наявність мовних знаків із різними ексформами і спільною інформою, за визначенням апарату оригінальної лінгвосеміотичної теорії українського мовознавця А. О. Білецького [2, с. 534]. На нашу думку, саме такий широкий погляд на явище варіантності мовного знака взагалі і мовознавчого терміна зокрема призводить до паралельного побутування в наукових традиціях деяких слов’янських мов термінів *варіантність*, *варіація*, *варіювання* і *змінність/змінюваність*. Наприклад, Словник слов’янської лінгвістичної термінології за редакцією А. Єдлічки (ССЛТ) засвідчив такий паралелізм для польської (<*wariantowość*>¹⁶, *wariacja* і *zmiennosc* та словенської мов (*variantnost* і *premenilnost*) (ССЛТ 1977, Т. I, с. 12). Терміни-кореференти і в українській мові, як ми спробуємо довести нижче, можна визначити як мовні знаки зі змінною ексформою і незмінною інформою і надати їм статусу гіпоніма (різновиду) стосовно гіпероніма *варіант терміна*. Вузьке розуміння варіанта терміна ґрунтуємо на наявності відмінних ексформ не різних, а того самого мовного знака. Такими є, наприклад, терміни на зразок *милозвучний* – *доброзвучний* чи *спрощення* – *опрощення*, *породжувальний* – *породжуючий* із різним ступенем уживаності й відповідності чинним мовним нормам.

Наприклад, у SSKJŚ на позначення наголосу з посиленням м’язової напруги подані терміни-словотвірні варіанти (вузькі варіанти) *akcent ekspiracyjny* і *akcent ekspiratoryczny* з відсиланням до терміна *akcent dynamiczny* як до найбільш уживаного їхнього спільного синоніма (широкого варіанта позначення цього ж поняття). Зіставлення такого ряду варіантних термінів зі списком ключових слів у базі iSybislaw доводить наявність серед ключових слів її джерел лише терміна *akcent dynamiczny*. Проте він вказує не на польське, а на російське джерело – статтю Т. М. Ніколасової “Динамическое ударение и/или вершина акцентной кривой слова” (1992), а отже, має й реалізований російський термін-відповідник *динамическое ударение*. Зауважимо, утім, що в російському модулі актуального списку ключових слів бази iSybislaw цього терміна поки що немає – присутні лише терміни *ударение* та *ударение согласного*.

До українського модуля, за свідченням авторитетних публікацій з акцентології, слід увести терміни-кореференти *динамічний наголос*, *силовий наголос*, *експіраторний наголос*. Їх подано в статті В. Г. Скляренка “Наголос” у такому авторитетному корпусі українських мовознавчих термінів як енциклопедія “Українська мова” (далі – ЕУМ) (15, с. 404). Зорієнтування на базовий SSKJŚ дає підстави сформулювати вихідний ряд українських термінів-відповідників польському дескриптору iSybislaw *наголос динамічний-наголос експіраторний*,

¹⁶ У кутових дужках у цьому словнику подано терміни, “які досі не ввійшли до загального вжитку або є індивідуальними, проте рекомендованими, або ж такі, що їх створила національна термінологічна комісія як запропонований еквівалент для термінів мови-джерела” (ССЛТ 1977, Т. I, XX – *переклад наш*). У сучасній польській термінології усталився термін *wariacja*. За відомості щодо останнього терміна щиро вдячні д-ру З. Е. Рудник-Карватовій.

але й доповнити його терміном *наголос силовий*. Такий повний ряд позначень-корелативів, на нашу думку, уможливило в разі потреби поглиблений пошук у джерелах бази не лише за найуживанішим із термінів ряду, а й за його менш уживаними відповідниками не лише в списку ключових слів документів, їхніх заголовках, а й у самому їхньому тексті. Такий поглиблений пошук дасть змогу не лише надавати користувачеві вичерпну сукупність документів бази iSybislaw, присвячених аналізу певних мовознавчих явищ і процесів, а й з'ясувати реальну вагу певних термінів у поняттєвій системі мовознавчих традицій окремих слов'янських мов і світового славістичного мовознавства в цілому.

Певний варіантний ряд національно-мовних термінів можна було б упорядковувати за спадною активності в базі, або за кількістю документів, у яких засвідчено той чи той термін. Це давало б кількісні підстави виділяти як домінують ряду варіантів-корелативів функціонально найактивніший термін і завдяки цьому оптимізувати пошук інформації стосовно певного мовознавчого поняття. Глибину пошуку визначала б кількість термінів-варіантів позначення певного поняття, урахована в словнику ключових слів. На кожному наступному його кроці до найуживанішого терміна-домінанти ряду додавався б наступний термін-варіант за спадною активності функціонування в документах бази. Пошук можна було б будувати за а) повним складом ряду або ж структурувати його за б) домінують ряду; в) певним варіантом і г) певною кількістю варіантів. Так, у SSKJŚ уміщено пару термінів-варіантів *prefiks – przedrostek* (з відсиланням *zob.* до першого терміна). В базі iSybislaw на сьогодні представлено 113 документів із цими ключовими словами. Серед них джерела як польською мовою (вони переважають – 32), так і іншими мовами (чеською, російською, болгарською, білоруською, сербською, англійською, французькою, німецькою та ін.). Є в базі і 5 джерел українською мовою (монографія С. О. Соколової “Префіксальний словотвір дієслів у сучасній українській мові” (2003), а також статті Н. М. Мединської, Л. Сегіна і М. Четирби). Польськомовні джерела доводять домінують статус у текстах терміна *prefiks*: він наявний у заголовках і змісті 22 джерел із 32 уведених до бази. Цей статус базового терміна *prefiks* доводять і терміни, утворені на його основі. У SSKJŚ уміщено терміни-варіанти *derywacja prefiksalna* і *derywacja przedrostkowa* з відсиланням до домінують такого ряду позначень – терміна *prefiksacja*. Документи бази підтверджують його перевагу в базі: термін *prefiksacja* засвідчено 40 разів, *derywacja prefiksalna* – 6, натомість терміна *derywacja przedrostkowa* не вжито жодного разу. Очевидно, що така картина потребує перевірки на нових документах, зіставлення з іншомовними термінами, а можливо, й поглибленого пошуку в текстах джерел.

Останній ряд термінів порушує важливу проблему часової перспективи врахування корелативних позначень у словнику ключових слів. Для українського модуля бази iSybislaw це має не лише суто теоретичне, а й практичне значення для уможливлення повноцінного пошуку інформації в сучасних документах. Хоча нижня часова межа бази становить 1991/1992 роки, для україністики в цілому й для українського термінознавства особливо вона визначає початок періоду інтенсивного відновлення питомої національної, у тім числі, й мовознавчої термінології, її номінативних ресурсів, знеросійщення, передусім усунення кальок-покручів. Отже, в українськомовних працях, виданих після 1991 року, натрапляємо на терміни періоду культурно-національного

відродження 1920-1930-х років, часу становлення української фахової мови на національній основі. З огляду на це вважаємо за доцільне вводити до складу груп термінів-варіантів і такі давніші позначення [Карпіловська 2015]. Зокрема, до українського кодифікованого терміна *префікс* варто додати для кроку поглибленого пошуку й термін *приросток*, зафіксований в VI частині “Українського правопису” 1928 року “Елементарна граматична термінологія” [21, с. 96]. Тим паче, що його до домінанти *префікс* в однойменній статті в ЕУМ подає Н. Ф. Клименко [9, с. 542]. Матеріали ССЛТ дають можливість доповнити цю пару варіантів пізнішим за часом кодифікації в спеціальних словниках терміном-словосполученням *префіксальна морфема* (ССЛТ 1977, Т. I, с. 293). За виданням 2007 р., через 30 років після виходу першого тому ССЛТ, словником Л. О. Вакарюк і С. Є. Панцьо “Український словотвір у термінах” цей шерек кореферентів можна доповнити ще й термінами *префіксальний афікс* і *префіксальний морф* (УСТ, с. 134). Отже, за бажання користувача українського модуля бази iSybislaw одержати вичерпну інформацію про опрацювання цього поняття в українському мовознавстві протягом ХХ – початку ХХІ століття словник ключових слів може забезпечити пошук інформації на глибину у 5 кроків, або на довжину ряду термінів-варіантів позначення цього поняття в українській частині словника ключових слів: *I префікс – II префіксальний афікс – III префіксальний морф – IV префіксальна морфема – V приросток*. Пошук за кроками посувається не лише за спадною активністю термінів у документах бази, а й за часом їхнього уживання. Нагадаємо, що поповнення бази новими українськомовними джерелами може внести зміни в організацію цього варіантного ряду термінів.

Наскільки важливо для повноти пошуку врахувати старі питомі терміни, доводить аналіз уживання вищезгаданого терміна *приросток* у працях авторитетних українських мовознавців періоду національно-культурного відродження 1920–1930-х років. У “Нормах української літературної мови” О. Н. Синявського (перше видання 1931 р., друге – 1941 р.) натрапляємо на терміни *приросткування* або *спосіб приросткування* як синоніми нині кодифікованих термінів *префіксальне словотворення*, *префіксація* [5, с. 543] та *префіксальна деривація*, *префіксальний спосіб словотворення* (УСТ, с. 140), пор.: *Способами наросткування й приросткування, а часто обома разом, з’являється велика маса нових слів, і ці способи найприродніші для розвитку лексики мови* [14, § 98]. У вже згаданому словнику граматичної термінології, доданому до “Українського правопису” 1928 р., цього терміна немає, а текст праці О. Н. Синявського нам його дає.

Останній ряд термінів, що позначають поняття способу словотворення за допомогою префіксів, дають привід поміркувати над поставленим вище питанням сумірності, еквівалентності термінів-кореферентів у різних слов’янських мовах, зокрема в українській і польській. Ідеться про терміни *словотвір*, *словотворення* і *деривація*. У SSKJŚ терміни *słowotwórstwo* і *derywacja* подані без вказівки на їхню близькозначність, як незалежні одиниці реєстру. Як ми вже зазначали вище, у SSKJŚ для терміна *słowotwórstwo* виділено два значення – ‘творення слів’ і ‘дисципліна’. До чинного списку ключових слів в базі iSybislaw під дескриптором *słowotwórstwo 1* ‘творення слів’ вміщено й два українських терміни: *словотвір 1* і *словотворення*, а під дескриптором *słowotwórstwo 2* ‘дисципліна’ – термін *словотвір 2*. Натомість ЕУМ до терміна *словотвір 2* подає

синонім *дериватологія* [10, с. 641], а до терміна *словотворення* – синонім *деривація* [11, с. 646]. Однак у глибшій часовій перспективі – у вже згаданій праці О. Н. Синявського “Норми української літературної мови” 1931 р. – натрапляємо на вживання терміна *словотвір* не лише стосовно процесу творення слів, а й стосовно результату такого процесу – похідного слова, або деривата, пор.: *словотвори прикметникового й дієприкметникового характеру* з прикладами *неприпинний – неприпинений* та іншими [14, § 19, п. 3]. Таке на сьогодні вже пасивізоване значення терміна *словотвір* активізував нині термін *новотвір* (пор. з рос. *новообразование*) у взаємодії із давно відомими похідними іменниками *твір, витвір, утвір, первотвір/першотвір* із цим же результативним значенням. Крім того, в українськомовних дослідженнях із дериватології процес творення слова позначають також терміни *словопородження, породження слова* (пор. з рос. *словопроизводство, словопорождение, порождение слова*), *словотворчість* (пор. з рос. *словотворчество*), *словотворчий синтез, синтез слова* (пор. з рос. *словообразовательный синтез, синтез слова*). Варто також взяти до уваги, що термін *деривація* має в українській мовознавчій практиці ширший змістовий обсяг, позначаючи й процес творення одиниць, складніших за слово, пор. назву монографії К. Г. Городенської “Деривація синтаксичних одиниць” (1991). Отже, в українському модулі треба виділити ще й третє значення терміна *словотвір* – ‘похідне слово, дериват’. У цілому ж ця українськомовна ланка інформаційно-пошукової мови в iSybislaw набула б такого вигляду: *словотвір 1 – деривація, словопородження, породження слова, словотворчість, словотворчий синтез, синтез слова; словотвір 2 – дериватологія; словотвір 3 – похідне слово, вторинне слово, дериват, похідна одиниця, похідне утворення, похідник*.

Особливе місце в поповненні груп термінів-кореферентів посідає термінотворчість окремих учених, авторські, “ковані”, терміни. У працях, наприклад, відомого українського мовознавця, ономаста, граматиста, дериватолога В. О. Горпинича, зокрема в його підручнику для вищої школи “Морфологія української мови” [6] як відповідники до усталених термінів *модальне слово* та *слово категорії стану* знаходимо авторські терміни-новотвори, відповідно, *модальник* і *станівник*. Відомий український граматист І. Р. Вихованець у спеціальній розвідці “Студії про українські відмінки: термінологічний аспект” [3] обґрунтував необхідність заміни низки усталених граматичних термінів. Він запропонував термін *предметник* на заміну терміна *іменник*, а також *суб’єктник* замість *називний відмінок*, *похідник* замість *родовий відмінок*, *адресатник* замість *давальний відмінок*, *об’єктник* замість *знахідний відмінок*, *зряддєвик* замість *орудний відмінок*, *місцевик* замість *місцевий відмінок* і *кличник* замість *кличний відмінок*. Отже, врахування спектру функціонально-стильових відмін мови в сучасній мовознавчій традиції і практиці в її часовій перспективі дає можливість виділити різні за обсягом і типом формальної будови мовознавчі терміни-кореференти: 1) вузькі і широкі (синоніми): *зйання – зьяння – гіатус*; 2) кодифіковані терміни й авторські новотвори: *модальне слово – модальник*; 3) сучасні й застарілі терміни: *іменник – речівник*; 4) питомі й іншомовні терміни: *наказовий спосіб – імператив*. Часто такі бінарні опозиції можуть об’єднуватися, відбиваючи широкий спектр зміни ексформи терміна в сучасній науково-освітній практиці і в часовій перспективі її розвитку, напр.:

орудний відмінок – інструменталь – знаряддєвик, інфінітив – неозначена форма дієслова – дієйменник або дієслово – глагол – часівник – слово часове – часослово [17].

Створення українського модуля інформаційно-пошукової мови бази іSybislaw гостро ставить проблему вибору з-поміж груп термінів-корелатів найуживанішого й найзагальнішого щодо позначення певного поняття, тобто терміна з найпотужнішим когнітивним і функціональним потенціалом у сучасній українській мовознавчій практиці. Саме такі терміни й стають дескрипторами певних корелативних угруповань. Формування груп таких термінів уможливорює оптимізацію пошуку в базі без зміни структури її інформаційно-пошукової мови. Разом із тим важливою є й повнота таких груп термінів як показник амплітуди наявної видозміни плану вираження певних понять сучасного українського мовознавства. Координація списку ключових слів певною мовою (у нашому випадку – українською) з текстами джерельної бази інформаційно-пошукової системи іSybislaw дасть змогу впорядкувати терміни в складі корелативних груп за спадною їх когнітивного та функціонального потенціалу в національній мовознавчій традиції обстежуваного періоду з урахуванням, наскільки це засвідчують тексти, видані від 1991 р. до сьогодні, й часової перспективи їхнього побутування. Зіставлення створюваного українського модуля з базовим словником польських мовознавчих термінів доводить необхідність пошуку критеріїв еквівалентності українських термінів-корелатів без викривлення реальної картини їхнього функціонування в українській мовознавчій практиці.

1. *Белецький А. А.* Язык – динамическая знаковая система // А. О. Білецький. Вибрані праці. Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська, А. О. Савенко (Упоряд.). – К. : Вид. дім Дмитра Бурого, 2012. – С. 529 – 535.
2. *Боярова Л. Г.* Терміни-варіанти в українській загальномовній лексикографії: нормативний аспект // Термінологічний вісник : зб. наук. праць. – К. : ІУМ НАНУ, 2013. – Вип. 2 (1). – С. 189 – 195.
3. *Вихованець І.* Студії про українські відмінки: термінологічний аспект // Українська мова. – 2005. – № 4. – С. 3 – 7.
4. *Голоскевич Г.* Правописний словник (за нормами українського правопису Всеукраїнської Академії Наук). – Х., 1929. – Репринт. вид. – К. : Пульсари, 2006. – 13-е вид.
5. *Городенська К. Г.* Префіксальне словотворення // Українська мова: Енциклопедія. – К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2007. – Вид. 3-є. – С. 543.
6. *Горпинич В. О.* Морфологія української мови. – К. : Академія, 2004. – 336 с.
7. *Карпіловська Є. А.* Варіанти термінів мовознавства у сучасній науково-освітній практиці і в часовій перспективі // *Dynamika współczesnego słownictwa słowiańskiego w przestrzeni stylisto-funkcjonalnej.* – Warszawa: WOW, 2015 (у друці).
8. *Карпіловська Є. А.* Роль термінів-непрямих номінацій у тезаурусі інформаційно-пошукової системи славистичного мовознавства // *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej.* – Warszawa : SOW, 2014. – Т. 49. – S.150 – 163.
9. *Клименко Н. Ф.* Префікс // Українська мова: Енциклопедія. – К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2007. – Вид. 3-є. – С. 542 – 543.
10. *Клименко Н. Ф.* Словотвір // Українська мова: Енциклопедія. – К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2007. – Вид. 3-є. – С.641.
11. *Клименко Н. Ф.* Словотворення // Українська мова: Енциклопедія. – К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2007. – Вид. 3-є. – С. 646 – 648.

12. Романюк Ю.В. Українська авторська термінологія в системі iSybislaw (дієслово) // *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*. – Warszawa : SOW, 2014. – Т. 49. – С. 245 – 258.
13. Рудник-Карватова З. Е. Упорядкування термінології для потреб інформаційно-пошукової системи iSybislaw // *Українська мова*. – 2016. – № 3. – С. 105 – 117.
14. Синявський О. Норми української літературної мови. – Л. : Українське вид-во, 1941. – Вид. 2-е. – Електронний ресурс: r2u.org.ua/synuyavsky.
15. Скляренко В. Г. Наголос // *Українська мова: Енциклопедія*. – К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2007. – Вид. 3-е. – С. 404 – 405.
16. Український правопис. – Х. : Державне видавництво України, 1928. – 97 с.
17. Ярошевич І. А. Українська морфологічна термінологія ХХ – початку ХХІ ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / І. А. Ярошевич. – К., 2008. – 20 с.

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

АУТС – *Пройдаков Е. М., Теплицький Л. А.* Англо-український тлумачний словник з обчислювальної техніки, Інтернету і програмування. – К. : СофтПрес, 2006. – 824 с. – Вид. 2-е, доп. і доопрац.

СКЄ – Російсько-український словник / Ред. А. Кримський, С. Єфремов. – К. : Українська Академія наук, 1924-1932. – Т. I-III: електронний ресурс – www.r2u.org.ua

ССІС – *Скопненко О. І., Цимбалюк Т. В.* Сучасний словник іншомовних слів. – К. : Довіра, 2006. – 789 с.

ССЛТ – *Словарь славянской лингвистической терминологии*. – Praha: Academia, 1977. – Т. I, 1979 – Т. II.

УСТ – *Вакарюк Л. О., Панцьо С. Є.* Український словотвір у термінах: Словник-довідник. – Тернопіль : Джура, 2007. – 260 с.

BBDŚJS – Bibliograficzna baza danych światowego językoznawstwa slawistycznego. – Dostępna w: <http://www.isybislaw.ispan.waw.pl>.

SSKJŚ – *Rudnik-Karwatowa Z., Karpińska H.*, 1999, Słownik słów kluczowych językoznawstwa slawistycznego. – Warszawa. Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy.

SSKJŚ(6) – *Rudnik-Karwatowa Z., Karpińska H.*, 2006, Słownik słów kluczowych językoznawstwa slawistycznego. – Warszawa. Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy. Opracowanie stron HTML oraz apletu JAVA M. Kornacka.

WSJW – *Rudnik-Karwatowa Z.* Wielojęzyczny system informacyjno-wyszukiwawczy językoznawstwa slawistycznego iSybislaw: wyzwania, osiągnięcia i możliwości // *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*. – Warszawa: SOW, 2014. – Т. 49. – С.28 – 43.

le. A. Karpilovska

COGNITIVE AND FUNCTIONAL POTENTIAL OF LINGUISTIC TERMS-COREFERENTS

In the article the coreference of terms of its interaction with their variability and due to the problem optimization (ordering) in terminological systems is considered. The cognitive and functional potential of Ukrainian linguistic terms-coreferents is investigated in a broad Slavic background by the materials of Bibliographic Database of World Slavic Linguistics Publications iSybislaw – bibliographic information retrieval system which Institute of Ukrainian Language at NAS of Ukraine creates in coordination with the Institute of Slavic Studies of the Polish Academy of Sciences. The scale of equivalence for terms-coreferents within the same and different languages is determined. Types of equivalence of linguistic terms are considered by the examples of individual terms as well as their various oppositions.

Key words: term, coreferent, variant, cognitive potential of term, functional potential of term, iSybislaw, optimization